

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять для підготовки здобувачів вищої освіти
освітнього ступеня бакалавр за спеціальність 081 "Право"
освітньо-професійна програма
«Цивільна та господарська юстиція (Суд. Нотаріат. Правова допомога)»

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри
кримінального права та правосуддя
Протокол № 3 від 15.09. 2021 року

Чернігів 2021

Професійна етика. Методичні вказівки до семінарських занять для підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 081 «Право» ОПП «Цивільна та господарська юстиція (Суд. Нотаріат. Правова допомога)» / Укл.: Коломієць Н.В. Пузирна Н.С. Чернігів: Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій НУ «Чернігівська політехніка». 2021. 29 с.

Укладачі:

Коломієць Наталія Володимирівна, д.ю.н., професор

Пузирна Наталія Станіславівна, к.ю.н., доцент

Відповідальний за випуск: Сенченко Надія Миколаївна, доцент кафедри кримінального права та правосуддя, кандидат юридичних наук, доцент

Рецензент: Селецький Олексій Вікторович, кандидат юридичних наук, доцент, декан юридичного факультету Навчально-наукового інституту права і соціальних технологій НУ «Чернігівська політехніка»

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1 ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА»	5
1.1 Тематичний план навчальної дисципліни «професійна етика»	5
1.2. Структура навчальної дисципліни.....	10
1.3 Методи поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Професійна етика»	11
2. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	15
ТЕМА 1. ЮРИДИЧНА ЕТИКА – ПОНЯТТЯ, СТРУКТУРА, ВИДИ, ДЖЕРЕЛА	15
ТЕМА 2. НАЦІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ ПРАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	17
Тема 3.СУДОВА ЕТИКА	18
Тема 4. АДВОКАТСЬКА ЕТИКА	20
Тема 5. Етика державного службовця.....	23
Тема 6. МОРАЛЬНІ ТА ЕТИЧНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРЕДСТАВНИКІВ ОКРЕМИХ ЮРИДИЧНИХ ПРОФЕСІЙ.....	24
Тема 7. ДЕФОРМАЦІЯ МОРАЛЬНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ СВІДОМОСТІ У ПРАЦІВНИКІВ ЮРИДИЧНИХ ПРОФЕСІЙ.....	25
ДОДАТКИ.....	28

ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна «Професійна етика» закладає базу розуміння майбутнім фахівцем кодексу професійної етики юриста. Вона включає в себе всю сукупність тих конкретних морально-етичних принципів та настанов, що застосовуються у діяльності юриста. Опанування професійної етики юриста сприяє процесам формування світогляду та морально-етичних поглядів працівників юридичної сфери, спрямовуючи їх на дотримання норм моралі, забезпечення справедливості, захисту прав, свобод, людської честі та гідності. Ця дисципліна тісно переплітається з філософією, логікою, соціологією, теорією держави і права та складає підґрунтя для адекватного розуміння змісту багатьох правничих дисциплін.

Дана навчальна дисципліна має ввести майбутнього юриста у зміст своєї спеціальності, ознайомити його з місцем і значенням юридичної професії в суспільстві, розкрити деонтологічні вимоги, що висуваються до фахівця, надати загальне уявлення про засади, норми, вміння та навички, які він повинен опанувати, аби відповідати своєму професійному призначенню. У процесі обговорення питань здобувачі вищої освіти навчаються формулювати й викладати свої думки і висновки, застосовувати теоретичні знання відповідно до практичних вимог державно-правового будівництва в Україні на сучасному етапі.

1 ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА»

1.1 Тематичний план навчальної дисципліни «професійна етика»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Загальна характеристика юридичної етики

Тема 1. Введення в етику

Етика як філософське вчення про мораль і моральність. Виникнення моралі. Мораль і етика: основні поняття. Мораль, її функції і структура. Мораль і право. Етика – вчення про мораль.

Категорії етики. Добро і зло. Справедливість. Обов'язок. Совість. Відповідальність. Честь і гідність. Гуманізм як етичний принцип.

Ситуація морального вибору. Різноманіття етичних систем.

Тема 2. Юридична етика – поняття, структура, види, джерела

Поняття професійної етики. Її значення. Види професійної етики.

Поняття юридичної етики, її значення для професії юриста. Особливе місце етики в професії юриста. Єдність етики і права.

Структура юридичної етики, види і норма юридичної етики. Офіційна етика. Корпоративна етика. Етична норма і правова норма, їх відмінність. Джерела юридичної етики.

Тема 3. Історія юридичної етики в Україні

Судова етика в Україні періоду Російської імперії. Виникнення і розвиток юридичної етики в Російській імперії. Судова реформа 1864 року. А.Ф.Коні – основоположник судової етики в Російській імперії. Роль української інтелігенції в перетворенні судової системи в Російській імперії XIX ст.

Юридична етика в Україні радянського періоду. Революційні події 1917 року у Росії і руйнування судової системи. Юридична етика в Україні

сталінського періоду СРСР. Юридична етика в Україні постсталінського періоду СРСР.

Юридична етика в суверенній Україні. Юридична етика в суверенній Україні до прийняття Конституції України 28.06.96 р.

Юридична етика в суверенній Україні після прийняття Конституції України 28.06.96 р., перспективи розвитку юридичної етики в Україні з урахуванням судової системи.

Тема 4. Етична сторона спілкування

Моральна культура спілкування. Відкритість і замкненість, монологічність і діалогічність людської особистості. Різноманітність передумов і вимірів людського спілкування: толерантність, повага, співчуття, дружба, любов. Культура спілкування й етикет.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Стандарти професійної діяльності правника

Тема 5. Міжнародні стандарти професійної діяльності юристів

Документи ООН і їх вплив на розвиток юридичної етики і юридичної деонтології у світі й в Україні. Декларація прав людини, її роль в розвитку юридичної етики. Характеристика Деонтологічного кодексу Європейського співтовариства (жовтень 1988 р.). Документи Міжнародної асоціації юристів, що стосуються питань юридичної етики і юридичної деонтології. “Стандарти незалежності юридичної професії МАЮ” (Нью-Йорк, вересень 1990 р.), їх характеристика. Основні положення про роль адвокатів (Нью-Йорк, серпень 1990 р.), їх характеристика.

Тема 6. Національні стандарти правничої діяльності

Етимологія поняття стандарту правничої діяльності. Джерела правничої етики в Україні: стандарти юридичної професії. Правила поведінки

професійних груп юристів. Підзаконні нормативно-правові акти, які регулюють правничу діяльність.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Характеристика видів юридичної етики

Тема 7. Слідча етика

Основні завдання і характерні риси слідчої діяльності. Принципи здійснення слідчої діяльності. Морально-правові джерела слідчої діяльності.

Єдність законності та моралі в роботі слідчого. Процесуальна незалежність і моральна відповідальність слідчого.

Моральна мотивація тимчасової ізоляції обвинуваченого. Етика карно-процесуального доведення. Моральна цінність права на захист від обвинувачення. Слідчий – потерпілий: етика взаємин. Слідчий – засоби масової інформації: етика спілкування. Етика позаслужбового поведіння слідчого.

Тема 8. Судова етика

Моральні витоки судочинства. Моральні вимоги, що пред'являються до суддів. Єдність законності та моралі в судовій діяльності.

Етика судового процесу. Етика допиту в судовому засіданні. Проблеми гуманності щодо обвинувачених і засуджених. Етика взаємин учасників судового процесу. Етичний аспект взаємовідносин між членами судової колегії. Ставлення суддів до інших учасників процесу.

Етика судової риторики. Античне красномовство. Красномовство слов'ян. Основні вимоги, що пред'являються до судової промови. Основні етапи підготовки судової промови. Збирання матеріалів. Аналіз матеріалів. Систематизація матеріалів і письмова підготовка промови. Мова і стиль судової промови. Засади і функції судової промови.

Тема 9. Адвокатська етика

Загальна характеристика адвокатської діяльності. Основні види юридичної допомоги адвокатів. Основні принципи адвокатури і гарантії адвокатської діяльності. Основні вимоги, що ставляться до адвокатів.

Правові етичні основи адвокатської діяльності в Україні. Поняття і завдання адвокатської етики. Критерії моральності та система адвокатської етики. Професійна культура і майстерність захисника.

Етика угоди про надання юридичної допомоги. Етика прийняття адвокатського доручення на ведення справи. Роль суб'єктивного відношення адвоката до особистості клієнта за укладення угоди про надання правової допомоги. Сутність і значення адвокатської таємниці.

Етика захисту на досудовому слідстві. Судова етика адвоката. Зміст і побудова захисної промови адвоката. Вступна частина захисної промови. Установлення фактичних обставин справи. Аналіз доказів в захисній промові. Обґрунтування кваліфікації кримінального правопорушення в захисній промові. Характеристика особи підсудного в захисній промові. Міркування про цивільний позов, міру покарання в захисній промові. Репліка захисника.

Тема 10. Етика державного службовця

Правове забезпечення етики поведінки державних службовців. Знання службового етикету. Принципи етики державного службовця. Правила поведінки державних службовців та Кодекс поведінки державних службовців. Вимоги до поведінки державного службовця. Етика державних службовців: світова практика.

Тема 11. Моральні та етичні основи діяльності представників окремих юридичних професій

Моральні основи діяльності нотаріуса. Правила професійної етики нотаріусів. Моральні основи діяльності юриста фірми. Інші етичні стандарти правничих професій

Тема 12. Деформація моральної і професійної свідомості у працівників юридичних професій.

Поняття деформації. Деформації моральної свідомості. Професійна деформація правників. Етапи профдеформації. Класифікація осіб, які потрапляють під деформуючий вплив. Профілактичні заходи, щодо зменшення моральної деформації.

1.2. Структура навчальної дисципліни

Таблиця 1 – Розподіл обсягу годин дисципліни за темами і формами вивчення.

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для денної форми навчання							
		Всього		У тому числі					
				Лек.		Пр.		С.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Модуль 1									
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика юридичної етики									
1	Введення в етику	7		2		-		5	
2	Юридична етика – поняття, структура, види, джерела	6		2		2		2	
3	Історія юридичної етики в Україні	7		2		-		5	
4	Етична сторона спілкування	5		-		-		5	
	Разом за змістовим модулем 1	25		6		2		17	
Змістовий модуль 2. Стандарти професійної діяльності правника									
5	Міжнародні стандарти професійної діяльності юристів	10		-		-		10	
6	Національні стандарти правничої діяльності	17		-		2		15	
	Разом за змістовим модулем 2	27		-		2		25	
Змістовий модуль 3. Характеристика видів юридичної етики									
7	Слідча етика	5		2		-		3	
8	Судова етика	7		2		2		3	
9	Адвокатська етика	7		2		2		3	
10	Етика державного службовця	7		2		2		3	
11	Моральні та етичні основи діяльності представників окремих юридичних професій	5		-		2		3	
12	Деформація моральної і професійної свідомості у працівників юридичних професій	7		2		2		3	
	Разом за змістовим модулем 3	38		10		10		18	
	Усього годин за дисципліну	90		16		14		60	

1.3 Методи поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Професійна етика»

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка»», затвердженого вченою радою НУ «Чернігівська політехніка» (протокол № 6 від 31.08.2020 р.) та введеного в дію наказом ректора від 31.08.2020 р. №26. З дисципліни ЗВО може набрати до 60% підсумкової оцінки за виконання всіх видів робіт, що виконуються протягом семестру і до 40% підсумкової оцінки – на заліку. Виконання та особистий захист усіх контрольних робіт, зазначених у робочій програмі з дисципліни, є обов'язковим. Поточний контроль проводиться шляхом спілкування із здобувачами вищої освіти під час лекцій та консультацій та опитувань ЗВО. Результати поточного контролю за відповідний модуль оприлюднюються викладачем на наступному аудиторному занятті. Бали, які набрані ЗВО під час модульних контролів, складають оцінку поточного контролю. Семестровий контроль у вигляді заліку проводиться під час сесії з двома запитаннями теоретичного характеру. Оцінка за результатами вивчення дисципліни формується шляхом додавання підсумкових результатів поточного контролю до залікової оцінки. В випадку повторного складання заліку всі набрані протягом семестру бали анулюються. Білети знаходяться у пакеті документів на дисципліну. У випадку, якщо ЗВО протягом семестру не виконав в повному обсязі передбачених робочою програмою всіх видів навчальної роботи, має невідпрацьовані роботи або не набрав мінімально необхідну кількість балів (20), він не допускається до складання заліку під час сесії, але має право ліквідувати академічну заборгованість у порядку, передбаченому «Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань ЗВО НУ «Чернігівська політехніка». Повторне складання заліку з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється. За результатами семестру в екзаменаційну відомість виставляється оцінка відповідно до шкали оцінювання, що наведена в наступному розділі.

Робота на семінарському занятті

Усне опитування - включає в себе опитування за будь-яким питанням, винесеним на семінарське заняття (за вибором викладача), відповідь на питання інших студентів, запитання студентів до інших студентів, відповідей інших студентів, відповідь на питання для повторення (з тем, що було вивчено раніше), відповіді на контрольні питання з теми семінарського заняття.

Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями, як: правильність відповідей на питання, повнота і конкретність відповіді, ступінь використання наукових і нормативних джерел, уміння пов'язати теорію з практикою, логіка і аргументованість викладу думок, культура мови.

Відповідь на семінарському занятті оцінюється у балах за наступними критеріями:

5 балів – здобувач у повному обсязі опрацював програмний матеріал (основну і додаткову літературу, джерела), має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями, виявляє розуміння історичних процесів, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконливо їх аргументувати, може аналізувати історичну інформацію, здатний презентувати власне розуміння, оцінку історичних явищ, має досить міцні навички роботи з першоджерелами, основними кодифікаціями права.

4 бали – здобувач вільно володіє навчальним матеріалом (опрацював основну і деяку частину додаткової літератури і джерел), узагальнює окремі факти і формулює нескладні висновки, обґрунтовує свої висновки конкретними фактами, взятими з підручників, хрестоматій; може дати порівняльну характеристику історичних явищ, визначення понять, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки; узагальнювати та застосовувати набуті знання.

3 бали – здобувач загалом самостійно відтворює програмний матеріал (на рівні підручника), може дати стисло характеристику питання, загалом правильно розуміє історичні терміни, але у викладеному матеріалі є істотні прогалини, виклад не самостійний (переказ підручника), є певні неточності як у матеріалі, так і у висновках, аргументація слабка.

2 бали – здобувач за допомогою викладача намагається відтворити матеріал, але відповідь неповна, в ній налічується багато неточностей, головний зміст матеріалу не розкрито.

1 бал – здобувач не готовий до семінарського заняття або має лише приблизне уявлення про питання, що розглядається на занятті, може сказати два-три речення по суті питання, назвати деякі терміни, але не може їх пояснити, головний зміст матеріалу не розкрито.

Реферат оцінюється за наступними критеріями.

Реферат – поширений тип письмової самостійної роботи з дисципліни, який демонструє поглиблене опрацювання відповідної теми. У процесі підготовки реферату студент накопичує знання, вміння та навички роботи з різними інформаційними джерелами, готується до майбутніх курсових і дипломних робіт. Реферат є одним з основних типів індивідуальних завдань, який підводить їх до роботи підвищеної складності, з елементами науковості, що виконується під час навчання.

Презентація реферату проходить в аудиторії на семінарському занятті, де розглядається дана тема, або може бути проведена індивідуально. Критеріями оцінки змісту реферату є повнота висвітлення питання. Зрозумілість, наявність власної думки. Кожен здобувач протягом семестру повинен підготувати один реферат на семінарське заняття.

Доповнення до відповіді, запитання доповідачу на семінарському занятті.

Суттєве доповнення до відповіді основного доповідача, яке ґрунтується на ознайомленні з монографічною, науковою літературою.

Задані запитання доповідачу, які є не просто уточнюючими, а які мають дискусійний характер.

Презентація

Презентації – виступи перед аудиторією зі слайдами або іншими візуальними матеріалами, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи, звіту про виконання самостійних завдань тощо. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного студента, так і колективними, тобто виступи двох та більше студентів.

За виконання контрольної роботи здобувачі можуть отримати 5 балів.

5 балів – повна відповідь на питання;

4 бали – відповідь, яка позбавлена серйозних неточностей, але має окремі недоліки;

від 2 до 3 балів – неповна відповідь на запитання, в якій налічується не багато неточностей;

від 0 до 1 балу неповна відповідь на запитання, в якій налічується багато неточностей, не достатнє володіння науковим апаратом.

Ведення конспекту самостійної роботи (5 балів) оцінюється за наступними критеріями: повнота, охайність, грамотність.

5 балів - наявність усіх компонентів кожної теми самостійної роботи, які відповідають усім вимогам;

до 4 балів - наявність усіх компонентів кожної теми самостійної роботи, але неохайне оформлення;

від 0 до 3 балів - за відсутності у конспекті окремих тем самостійної роботи або недостатньо повне відображення матеріалу з тем самостійного вивчення у конспекті.

2. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЮРИДИЧНОЇ ЕТИКИ

ТЕМА 1. ЮРИДИЧНА ЕТИКА – ПОНЯТТЯ, СТРУКТУРА, ВИДИ, ДЖЕРЕЛА

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Поняття професійної етики. Її значення.
2. Види професійної етики.
3. Поняття юридичної етики, її значення для професії юриста.
4. Особливе місце етики в професії юриста.
5. Єдність етики і права.
6. Структура юридичної етики, види і норма юридичної етики.
7. Джерела юридичної етики.

Виконання ситуативних завдань

Ситуація 1

Керівництво запропонувало Вам дуже гарну посаду, що відповідає Вашим прагненням, відповідає Вашим мріям. Однак Вас попросили не розголошувати цю пропозицію, доки не буде відправлено на пенсію людину Х., яка обіймає цю посаду, людину, яку Ви шануєте, з якою Ви пов'язані давніми дружніми стосунками. Перед Вами нелегкий вибір: погодитися на запропоновані умови чи відмовитися від привабливої пропозиції керівництва. Існує ще варіант - попередньо порадитися з Х., порушивши висунуту керівництвом умову. Цілком можливо, що Х.: а) передасть керівництву про вашу розмову; б) важко перенесе повідомлення (інфаркт, або щось подібне); в) це загрожуватиме ускладненнями.

Ситуація 2

Вашого сина має бути письмовий вступний іспит до закладу вищої освіти з великим конкурсом. Випадково Вам стало відомо екзаменаційне завдання. Перед Вами вибір: повідомити цю інформацію тільки своєму синові, що мріє вступити саме до цього закладу; дозволити йому поділитися інформацією зі своїми друзями; приховати отриману інформацію.

Ситуація 3

Ви йдете ввечері по вулиці з важким предметом у руці (гайковим ключем). На Ваших очах два хулігани б'ють жінку. Ви можете: непомітно пройти повз них; спробувати умовити хуліганів припинити свої дії; вплинути на них силою - вдарити одного з них по голові. Чи йдеться тут про моральний вибір, чи тільки про вибір ефективної дії?

Ситуація 4

У Вас є серйозні підстави підозрювати ваших сусідів (однокурсників) у тім, що вони затівають щось злочинне, але повної впевненості в цьому немає. Ви можете повідомити по телефону свої здогадки у поліцію. Можна спробувати умовити сусідів від здійснення задуманого тощо. Чи стоїть перед вами проблема морального вибору?

Література:

1. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник В.Д. Гапотій, О.Г. Мінкова. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с.
2. Кацавець Р. С. Професійна етика юристів. Навч. посібник. Київ: Алерта, 2017. 148 с.
3. Петришин О. В., Зінченко О. В. Юридична деонтологія : посіб. для підгот. до заліків та іспитів. Харків : Право, 2018. 84 с.
4. Професійна етика юриста : навчально-методичний посібник (у схемах) / за наук. ред. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 108 с.

5. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: навч. посіб. / Л. В. Радовецька, С. П. Лясковська, О. О. Тихомиров та і. Київ: видавничий дім «Кондор», 2019. 296 с.

6. Юридична деонтологія: навчальний посібник для підготовки до іспитів / Тетарчук І.В. Київ: ТОВ ЦУЛ, 2020. 156 с.

ТЕМА 2. НАЦІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ ПРАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Етимологія поняття стандарту правничої діяльності.
2. Джерела правничої етики в Україні : стандарти юридичної професії.
3. Правила поведінки професійних груп юристів.
4. Підзаконні нормативно-правові акти, які регулюють правничу діяльність.

Література:

1. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник В.Д. Гапотій, О.Г. Мінкова. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с.

2. Кацавець Р. С. Професійна етика юристів. Навч. посібник. Київ: Алерта, 2017. 148 с.

3. Петришин О. В., Зінченко О. В. Юридична деонтологія : посіб. для підгот. до заліків та іспитів. Харків : Право, 2018. 84 с.

4. Професійна етика юриста : навчально-методичний посібник (у схемах) / за наук. ред. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 108 с.

5. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: навч. посіб. / Л. В. Радовецька, С. П. Лясковська, О. О. Тихомиров та і. Київ: видавничий дім «Кондор», 2019. 296 с.

6. Юридична деонтологія: навчальний посібник для підготовки до іспитів / Тетарчук І.В. Київ: ТОВ ЦУЛ, 2020. 156 с.

Тема 3.СУДОВА ЕТИКА

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Історичне призначення судової діяльності.
2. Моральні основи судової діяльності.
3. Єдність законності та моралі в судовій діяльності.
4. Поняття етичної сторони судового процесу.
5. Етика допиту в судовому засіданні.

Теми рефератів і доповідей:

1. Етика взаємин учасників судового процесу.
2. Визначення етики судової риторики.
3. Етика судового рішення.
4. Етика позасудової поведінки.

Виконання ситуативних завдань

Ситуація 1

Ви - суддя. До вас надійшла справа про вчинення низки кримінальних правопорушень групою осіб. Справа розслідувана з порушенням процесуальних вимог. Процедура пізнання осіб проведена нечітко, протоколи допитів містять виправлення. Справу розслідував ваш однокурсник, з яким Ви підтримуєте дружні стосунки.

Друг переконує Вас не повертати справу на додаткове розслідування, оскільки терміни тримання під вартою арештованих вже минули і їх слід випускати, що загрожує йому великими неприємностями. Він просить розглянути справу, закривши очі на допущені помилки. В обвинувачуваних родичів немає, скаржитися нікому, так що неприємностей не передбачається. Загалом, виручай Друг.

Перед Вами ситуація морального вибору. Як бути?

Ситуація 2

Ви у своєму робочому кабінеті вивчаєте призначену Вами до розгляду кримінальну справу про поширення наркотичних речовин. Розслідування проведене непогано, провина підсудного здається очевидною. Ваш помічник доповідає Вам, що на прийом прийшли відвідувачі, батьки підсудного, і просять їх прийняти.

Трохи повагавшись (у Вас сьогодні не прийомний день), Ви приймаєте відвідувачів. Під час бесіди мати підсудного повідомляє, що їх син дружив з Вашою донькою, і їм відомо, що вона так само бавилась наркотиками й іноді купувала їх для подруг. Батьки вимагають допомогти їх сину уникнути відповідальності, а інакше вони звернуться до преси і обнародують ці факти. Ситуація не з простих. Потрібно діяти...

Ситуація 3

Під час розгляду цивільної справи про розподіл спадщини - великої суми грошей, що залишилася після смерті заможної особи, до Вас звернувся гарний знайомий із проханням допомогти одній зі сторін - дружині покійного - виграти цей процес і запропонував за допомогу чималий «гонорар». Допомогти не складно, тим більше, що іншою стороною, яка претендує на спадщину - безпомічні старі батьки померлого, що навіть не зібрали грошей на адвоката. Ризику практично ніякого, а гроші пропонують великі.

Ваші дії.

Ситуація 4

Ви суддя. Під час розгляду кримінальної справи про вбивство Ви довідуєтеся, що один із свідків (швидше - спільник підсудного) - колишній Ваш однокурсник по інституту, з яким Ви вже давно не бачились і забули про нього. Однак Ви згадали, що у вас була дуже серйозна сварка через дівчину, до якої Ви обоє залицялись і яка потім стала його дружиною. Ви за натурою людина злопам'ятна...

Момент морального вибору.

Ситуація 5

Ви - суддя. Дружина повідомляє, що Вас запрошує в гості на День народження її співробітниця. Під час свята, з'ясувалося, що серед гостей присутня особа, репутація якої визначається як "кримінальний авторитет".

Вам належить прийняти рішення...

Література:

1. Меліхова Ю. А. Морально-професійна культура судді: історія і сучасність: монографія. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2015. 217с
2. Правила поведінки працівника суду та Коментар. Держ. суд. адмін. України, Рада суддів України; підгот.: О. Булка та ін. К.: б. в., 2010. 39 с.
3. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: навч. посіб. / Л. В. Радовецька, С. П. Лясковська, О. О. Тихомиров та і. Київ: видавничий дім «Кондор», 2019. 296 с.
4. Юридична деонтологія: навчальний посібник для підготовки до іспитів / Тетарчук І.В. Київ: ТОВ ЦУЛ, 2020. 156 с.

Тема 4. АДВОКАТСЬКА ЕТИКА

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Правові етичні основи адвокатської діяльності в Україні.
2. Основні принципи адвокатської етики.
3. Відносини адвокати з клієнтами.
4. Дотримання норм адвокатської етики при використанні мережі інтернет.
5. Судова етика адвоката.

6. Відповідальність адвоката за порушення правил адвокатської етики.

Теми рефератів і доповідей:

1. Етика адвокатської угоди про надання правової допомоги.
2. Роль суб'єктивного відношення адвоката до клієнта.
3. Проблема відмови адвоката від прийнятого доручення на ведення справи.
4. Сутність і значення інституту адвокатської таємниці.
5. Етичні межі захисту.
6. Корпоративна етика адвоката.

Виконання ситуативних завдань

Ситуація 1

Виступаючи в судових суперечках і полемізуючи з адвокатом у спірних питаннях обвинувачення, прокурор заявляє: "Звичайно, у Вас великий досвід щодо захисту злочинців, тому маєте лише на одному мізинці два персні з діамантами". - "А у Вас двоповерховий будинок за містом - відповідає адвокат, але я про це не згадую тут." - "Пан адвокат, втручається суддя, прошу не перебивати пана прокурора, який підтримує публічне обвинувачення в суді".

Охарактеризуйте поведінку учасників судового засідання.

Ситуація 2

Ви - адвокат. До Вас звернувся відвідувач із проханням вести його справу в суді. Ви з'ясуєте у відвідувача, хто надавав йому юридичну допомогу на досудовому слідстві. "На слідстві в мене був адвокат, однак він виявився зовсім безграмотною і непорядною людиною, а тому я від його послуг відмовився".
Ваші подальші дії...?

Ситуація 3

До Вас звернувся відвідувач із проханням захищати інтереси його сина на досудовому слідстві. Останній обвинувачується у вчиненні тяжкого злочину і перебуває в слідчому ізоляторі. Після ознайомлювальної бесіди Ви приймаєте доручення на ведення справи.

Перед виходом клієнт кладе на стіл конверт із грошима «на витрати» і звертається до Вас із проханням передати сину записку з настановами щодо поведінки зі слідчим. Як Ви уявляєте свою реакцію на дії і прохання клієнта?

Ситуація 4

Ви захищаєте підслідного, обвинувачуваного в шахрайстві і великих грошових аферах. Під час бесіди з підзахисним у слідчому ізоляторі, останній просить Вас тайком від слідчого передати дружині записку про місцезнаходження деяких «документів».

Ваша реакція...

Ситуація 5

Ви з інститутських років дружите з В. Однак за останні роки ваші професійні шляхи трохи розійшлися - Ви залишилися в адвокатурі, а В. пішов на роботу до суду. Від цього ваші стосунки з другом не змінилися. Як і раніше ви спілкуєтеся родинами, частенько збираєтеся за столом.

Останнім часом Ви стали помічати, що як тільки Ви берете участь справах, які розглядає друг, інтереси Ваших клієнтів, хоч і незначною мірою, але страждають. Якось при зустрічі Ви делікатно торкнулися теми, що турбує Вас і запитали друга: поясни, чому так відбувається, можливо я помиляюся? Ваш друг, трохи забарившись з відповіддю, сказав: я побоююся, щоб мене не дорікнули в тім, що я «підігрую» своєму другові, так що приходиться злегка перестраховуватися, щоб не зашкодити власному іміджу".

Які висновки Ви зробите з бесіди, що відбулася?

Ситуація 6

Ви здійснюєте захист у груповій кримінальній справі. Інтереси Вашого підзахисного суперечать інтересами іншого підсудного, якого захищає досвідчений і сильний адвокат. Шанси на одержання переваги з таким адвокатом невеликі. В один із днів судового засідання Ваш підзахисний повідомляє, що він роздобув матеріали, які серйозно компрометують адвоката протилежної сторони і пропонує Вам скористатися ними для усунення небезпечного супротивника. Ваша реакція на пропозицію підзахисного.

Література:

1. Бакаянова Н. М. Этические принципы адвокатуры в Украине Одесская национальная юридическая академия. О.: Юридична література, 2005. 151 с.
2. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»: чинне законодавство станом на 12 квітня 2021 року: Офіц. Текст. К.: Алерта, 2021. 46с.
3. Правила адвокатської етики: Офіц. текст. К.: Алерта, 2021. 32 с.
4. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: навч. посіб. / Л. В. Радовецька, С. П. Лясковська, О. О. Тихомиров та і. Київ: видавничий дім «Кондор», 2019. 296 с.
5. Юридична деонтологія: навчальний посібник для підготовки до іспитів / Тетарчук І.В. Київ: ТОВ ЦУЛ, 2020. 156 с.

Тема 5. Етика державного службовця

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Поняття службового етикету.
2. Основні принципи службового етикету.
3. Етичний кодекс державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.
4. Етика державних службовців. Світова практика.

Теми рефератів і доповідей:

1. Умови і критерії вільного морального вибору.
2. Види несправедності волі за Св. Бернартом.
3. Умови здійснення вчинку.
4. Свобода морального вибору.
5. Принципи державної служби.

Література:

1. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43.
2. Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування: Наказ, Правила від 05.08.2016 № 158. *Офіційний вісник України*. 2016. № 74. С. 51. Ст. 2493.
3. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: навч. посіб. / Л. В. Радовецька, С. П. Лясковська, О. О. Тихомиров та і. Київ: видавничий дім «Кондор», 2019. 296 с.

Тема 6. МОРАЛЬНІ ТА ЕТИЧНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРЕДСТАВНИКІВ ОКРЕМИХ ЮРИДИЧНИХ ПРОФЕСІЙ

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Моральні основи діяльності нотаріуса.
2. Правила професійної етики нотаріусів.
3. Моральні основи діяльності юриста фірми.
4. Інші етичні стандарти правничих професій

Література:

1. Кодекс професійної етики приватних виконавців, Затверджений Рішенням Першого З'їзду приватних виконавців України № 1 від 14 листопада 2017 року.

2. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських: Наказ, Правила від 09.11.2016 № 1179. Офіційний вісник України. 2017. № 2. С. 522. Ст. 55.

3. Про затвердження Правил етичної поведінки працівників апарату Міністерства юстиції України та його територіальних органів: Наказ Міністерства юстиції України; Правила від 21.09.2017 № 2952/5. Офіційний вісник України. 2017. № 76. С. 163. Ст. 2357.

4. Про затвердження Правил професійної етики нотаріусів України: Наказ Міністерства юстиції України; Правила від 07.06.2021 № 2039/5. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0759-21#n7>

Тема 7. ДЕФОРМАЦІЯ МОРАЛЬНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ СВІДОМОСТІ У ПРАЦІВНИКІВ ЮРИДИЧНИХ ПРОФЕСІЙ

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Поняття деформації.
2. Деформації моральної свідомості.
3. Професійна деформація правників.
4. Етапи профдеформації.
5. Класифікація осіб, які потрапляють під деформуєчий вплив.
6. Профілактичні заходи, щодо зменшення моральної деформації.

Література:

1. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник В.Д. Гапотій, О.Г. Мінкова. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с.
2. Кацавець Р. С. Професійна етика юристів. Навч. посібник. Київ: Алерта, 2017. 148 с.
3. Петришин О. В., Зінченко О. В. Юридична деонтологія : посіб. для підгот. до заліків та іспитів. Харків : Право, 2018. 84 с.
4. Професійна етика юриста : навчально-методичний посібник (у схемах) / за наук. ред. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 108 с.
5. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: навч. посіб. / Л. В. Радовецька, С. П. Лясковська, О. О. Тихомиров та і. Київ: видавничий дім «Кондор», 2019. 296 с.
6. Юридична деонтологія: навчальний посібник для підготовки до іспитів / Тетарчук І.В. Київ: ТОВ ЦУЛ, 2020. 156 с.

Перелік тем есе

Есе - це короткий прозовий твір (обсягом 1-3 сторінки), де автор викладає свою думку з конкретного питання, яке відображене в темі, зважуючи всі аргументи «за» і «проти». В тексті можна використовувати цитати з письмових творів і думки інших авторів, але з чітким зазначенням їх прізвищ і джерел звідки взята цитата (думка), вони не можуть становити більше однієї третини тексту. На окремій сторінці слід зазначити список джерел (підручники, спеціальна література, Інтернет-джерела, виступи або промови), які використовувались під час написання есе.

1. Моральні основи професійності.
2. Толерантність і повага як виміри людського спілкування.
3. Природні, соціальні та духовні основи моральності.
4. Морально-ціннісні орієнтації правника.
5. Актуальні проблеми етики та їх значення для розв'язання проблем у професійній етиці.

6. Норми професійного спілкування.
7. Ввічливість як характерологічна складова особистості, її роль в службових стосунках.
8. Види моральних конфліктів і способи їх вирішення в умовах професійної діяльності.
9. Особливості дотримання корпоративної етики.
10. Етика одержання винагороди в професійній діяльності.
11. Суть моральних передумов спілкування: повага, співчуття, гуманність, альтруїзм, милосердя і їх роль в професійній діяльності.
12. Спільні та відмінні аспекти етичних стандартів правничої діяльності.
13. Конфлікт інтересів та моральна культура спілкування.
14. Основні принципи та норми поведінки правників.
15. Особиста відповідальність правників.
16. Стандарти і діючі етичні норми.
17. Компетентність, професійність, гідність, моральність, як вимоги до фахівця.

Додаток А – Орієнтовний перелік питань до заліку

1. Етика, моральність, мораль: співвідношення понять.
2. Види етики. Авторитарна та гуманістична етика.
3. Структура етики.
4. Нормативна етика: загальна характеристика.
5. Вищі моральні цінності в системі нормативної етики.
6. Прикладна етика: сутність та структура.
7. Ситуативна етика: етика суспільних та інтимних відносин.
8. Етика ділового спілкування: предмет та специфіка.
9. Історія етичних вчень: етика Стародавнього Сходу та Античності.
10. Історія етичних вчень: етика Середньовіччя та Відродження.
11. Історія етичних вчень: етика Нового часу.
12. Основні напрямки етики ХХ ст.
13. Мораль як система принципів, норм та ідеалів.
14. Моральна свідомість та її структура.
15. Моральні відносини та їх види.
16. Моральна поведінка та її структура.
17. Основні функції моралі.
18. Виникнення моралі: релігійна, натуралістична, соціологічна концепції.
19. Історичний розвиток моральності: основні етапи та їх характеристика.
20. Вищі моральні цінності.
21. Страждання та співчуття.
22. Свобода та відповідальність.
23. Борг та совість.
24. Честь та гідність.
25. Смысл життя. Щастя.
26. Дружба як найвища моральна цінність.
27. Етика любові.
28. Етикет як зовнішній прояв моральної культури.
29. Місцеетики юриста в системі соціогуманітарного знання.
30. Об'єкт та предмет етики юриста.
31. Нормативний, інтерпретуючий та прикладний аспект етики юриста.
32. Загальна характеристика етичних категорій
33. Структура моралі.
34. Категорії моральної свідомості
35. Категорії моральної самосвідомості
36. Добро та зло.
37. Совість.
38. Справедливість.
39. Благо.
40. Вибір.
41. Поняття та зміст професійної етики.

42. Етика як базова основа права. Співвідношення моралі та права.
43. Поняття професійної етики юриста.
44. Моральні установки та принципи як базовий зміст правових актів.
45. Загальна характеристика правової культури юриста.
46. Професійна правосвідомість юриста.
47. Поняття, зміст та форми прояву моральної, інформаційної, естетичної культури юриста.
48. Службовий етикет юриста.
49. Деформація правосвідомості юриста: причини та наслідки.
50. Професійне вигорання юриста.
51. Деформація моральної свідомості юриста.
52. Засоби профілактики професійної деформації та вигорання.
53. Принципи етики правоохоронця
54. Взаємовідносини з громадянами: моральні засади.
55. Моральні принципи у спілкуванні з колегами.
56. Норми етикету у професійній діяльності правоохоронця.
57. Суддівська етика.
58. Правосуддя та справедливість: гармонія і конфлікт.
59. Етикет судових дебатів.
60. Моральні колізії правосуддя.